

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

DGBRW/DenB
Ministerie van BZK

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Kenmerk
2018-0000301381

Uw kenmerk
2018Z04055
2018Z04056
2018Z04058
2018Z06275

Datum 30 mei 2018

Betreft Beantwoording Kamervragen gemeenten en acceptatie contant
geld

Hierbij ontvangt u, mede namens de minister van Financiën en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de antwoorden op de schriftelijke vragen van het lid Van der Molen (CDA), het lid Özütok (GroenLinks), de leden Van den Bosch en Van der Linde (beiden VVD) en de leden Van Raak en Leijten (beiden SP) over de acceptatie van contant geld door gemeenten.¹

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

¹ Kenmerknummers 2018Z04055, 2018Z04056, 2018Z04058 en 2018Z06275.

2018Z04055

Vragen van het lid Van der Molen (CDA) aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over het bericht 'Ook gemeenten doen contant geld in de ban' (ingezonden 8 maart 2018)

Vraag 1

Hebt u kennisgenomen van het bericht 'Ook gemeenten doen contant geld in de ban'²?

Antwoord op vraag 1

Ja.

Vraag 2

In hoeveel gemeenten kunnen burgers niet meer met contant geld betalen?

Antwoord op vraag 2

Er is geen compleet en sluitend overzicht van het aantal gemeenten dat de mogelijkheid van contant betalen aan de balie heeft afgeschaft en dat in beginsel uitsluitend pinbetalingen accepteert (hierna: pin-only). Uit een inventarisatie van het ministerie van Financiën blijkt dat het in 2016 om 21 gemeenten ging. Uit gesprekken die een delegatie van de Werkgroep Toegankelijkheid en Bereikbaarheid van het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB)³ in 2017 met een aantal gemeenten voerde, blijkt dat in aanvulling inmiddels ook andere gemeenten een pin-only beleid voeren. Daarbij worden in de praktijk bij gelegenheid ook uitzonderingen gemaakt door gemeenten voor burgers die alleen met contant geld kunnen betalen.

Vraag 3

Onderkent u dat er burgers zijn die om uiteenlopende redenen niet willen of kunnen pinnen: zoals ouderen, verstandelijk of visueel beperkten en daklozen?

Antwoord op vraag 3

Ja.

Vraag 4

Deelt u de mening van de Nationale ombudsman dat betalen met contant geld mogelijk moet blijven, zeker omdat gemeenten een monopoliepositie hebben. Zo nee, waarom niet?

² Ook gemeenten doen contant geld in de ban, de Volkskrant, 7 maart 2018.

³ Het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB) richt zich op de bevordering van de maatschappelijke efficiëntie van het retail-betalingsverkeer. Het MOB kent drie werkgroepen: Werkgroep Efficiency en Europese Zaken (WEE), Werkgroep Toegankelijkheid en Bereikbaarheid (WTB) en Werkgroep Veiligheid. MOB-leden zijn vertegenwoordigers van diverse aanbieders en gebruikers in het betalingsverkeer. Meer informatie is te raadplegen via <https://www.dnb.nl/betalingsverkeer/overige-taken/maatschappelijk-overleg-betalingsverkeer/index.jsp>.

Antwoord op vraag 4

De Nationale ombudsman stelt dat niet alle burgers in staat zijn om (zelfstandig) met pin te betalen en dat een pin-only beleid de toegang tot de overheid en het verkrijgen van essentiële documenten voor bepaalde groepen burgers bemoeilijkt.⁴ Net als de Nationale ombudsman acht ik het voor deze groepen van belang dat uitzonderingen op het pin-only beleid mogelijk moeten blijven.

Vraag 5

Bent u bereid in overleg te treden met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB) om gemeenten ertoe te bewegen af te zien van het weigeren van contante betalingen bij publieksbalies en zo uitsluiting te voorkomen?

Antwoord op vraag 5

Ja, ik ben bereid tot nader overleg met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het MOB over de acceptatie van contant geld door gemeenten.

⁴ Dit is het geval omdat de gemeente waar een burger woont, de enige instantie is waar deze burgerdocumenten als een paspoort, rijbewijs of uittreksel uit de registers kan aanvragen en deze documenten onontbeerlijk zijn in het maatschappelijk verkeer. Zie *Een onderzoek naar pinbetaling als enige mogelijkheid bij betalingen aan de balie van de gemeente*, Nationale ombudsman, 21 december 2015, rapportnummer. 2015/172. Ook het MOB gaf in haar *Bereikbaarheidsmonitor* uit 2016 aan dat situaties waarin niet met contant geld kan worden betaald, vooral problematisch zijn als het gaat om dergelijke lokale monopolies. Zie *Bereikbaarheidsmonitor 2016*, MOB, 30 november 2016, p. 5. Van een lokaal monopolie is volgens het MOB sprake als de betreffende instelling (bijvoorbeeld een gemeente) producten of diensten levert, waarvoor men niet bij een andere aanbieder terecht kan die wel contant geld accepteert (zoals in geval van een paspoort).

2018Z04056

Vragen van het lid Özütok (GroenLinks) aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over het bericht 'Acht gemeenten accepteren alleen nog pinbetalingen' (ingezonden 8 maart 2018)

Vraag 1

Kent u het bericht 'Acht gemeenten accepteren alleen nog pinbetalingen'?⁵

Antwoord op vraag 1

Ja.

Vraag 2

Deelt u de mening dat contant geld een wettig betaalmiddel is en in principe geaccepteerd dient te worden? Zo nee, waarom niet?

Vraag 3

Zijn gemeenten verplicht om wettige betaalmiddelen te accepteren? Zo nee, waarom niet?

Antwoord op vragen 2 en 3

Europese bankbiljetten en –munten hebben krachtens Europees recht de status van een wettig betaalmiddel. In het algemeen geldt het recht om met contant geld te betalen niet ongeclausuleerd is. In de verordening over de invoering van de Euro is opgenomen "*dat beperkingen inzake betalingen in bankbiljetten en munten, die de lidstaten om openbare redenen hebben getroffen, niet onverenigbaar zijn met de status van wettig betaalmiddel van eurobankbiljetten en munten, mits er andere rechtsgeldige middelen beschikbaar zijn voor het verevenen van financiële schulden*".⁶ Naar Nederlands recht staat het partijen bij een overeenkomst in beginsel vrij om voor het aangaan van een transactie contant geld als betaalmiddel uit te sluiten, mits die uitsluiting niet onredelijk bezwarend is. Ten aanzien van de vraag welke ruimte gemeenten concreet hebben om de acceptatie van contant geld aan banden te leggen, bestaan nog geen (Europees)rechtelijke uitspraken die op dit punt duidelijkheid bieden.

Vraag 4

Deelt u de kritiek van de Nationale ombudsman en De Nederlandsche Bank op het feit dat burgers in sommige gemeenten niet contant kunnen betalen? Zo nee, waarom niet?

⁵ <https://www.volkskrant.nl/economie/ook-gemeenten-hebben-liever-dat-u-pint-contant-betalen-is-niet-langer-wenselijk~a4578416/>.

⁶ Verordening (EG) 974/98 van de Raad van 3 mei 1998 over de invoering van de euro, overweging 19.

Antwoord op vraag 4

De Nationale ombudsman en het MOB⁷ hebben aangegeven dat een pin-only beleid de toegang tot de overheid en het verkrijgen van essentiële documenten voor bepaalde groepen burgers bemoeilijkt, en dat situaties waarin niet met contant geld kan worden betaald vooral problematisch en onredelijk bezwarend zijn als het gaat om lokale monopolies.⁸ Ik acht het van belang dat uitzonderingen op het pin-only beleid mogelijk moeten blijven voor burgers die alleen met contant geld kunnen betalen.

Vraag 5

Wat kunnen burgers die, om het even welke reden, alleen met contant geld willen betalen bij gemeenten doen wanneer gemeenten geen contant geld accepteren?

Antwoord op vraag 5

Op grond van artikel 9:1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) kunnen burgers in die gevallen een klacht bij hun gemeente indienen.

Vraag 6

Bent u bereid om met de VNG en de betreffende gemeenten in gesprek te gaan over het feit dat contant geld een wettig betaalmiddel is en burgers in principe keuzevrijheid zouden moeten hebben om zelf te bepalen welk wettig betaalmiddel zij willen gebruiken? Zo nee, waarom niet?

Antwoord op vraag 6

Ja, ik ben bereid tot nader overleg over de acceptatie van contant geld door gemeenten.

Toelichting: Deze vragen dienen ter aanvulling op eerdere vragen ter zake van het lid Van der Molen (CDA), ingezonden 8 maart 2018 (vraagnummer 2018Z04055).

⁷ De Nederlandsche Bank maakt deel uit van het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB), een platform van vertegenwoordigers van diverse aanbieders en gebruikers in het betalingsverkeer.

⁸ *Een onderzoek naar pinbetaling als enige mogelijkheid bij betalingen aan de balie van de gemeente*, Nationale ombudsman, 21 december 2015, rapport nr. 2015/172; *Bereikbaarheidsmonitor 2016*, MOB, 30 november 2016, p. 5; *Visie op de rol van contant geld als betaalmiddel*, MOB, 17 november 2015.

2018Z04058

Vragen van de leden Van den Bosch en Van der Linde (beiden VVD) aan de Ministers van Financiën en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over het bericht 'Groeidend aantal gemeenten weigert contant geld aan balie' (ingezonden 8 maart 2018)

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht 'Groeidend aantal gemeenten weigert contant geld aan balie'?⁹

Antwoord op vraag 1

Ja.

Vraag 2

Kunt u een overzicht geven van de gemeenten waar het niet mogelijk is met contant geld te betalen?

Antwoord op vraag 2

Er is geen compleet en sluitend overzicht van alle gemeenten die een pin-only beleid hanteren bij gemeentelijke publieksbalies. Uit een inventarisatie van het ministerie van Financiën in 2016 blijkt dat op dat moment 21 gemeenten een pin-only beleid voerden, namelijk Amersfoort, Breda, Deventer, Dordrecht, Eindhoven, Etten-Leur, Geldermalsen, Hardenberg, Hellevoetsluis, Kampen, Krimpenerwaard, Leiden, Leidschendam-Voorburg, Molenwaard, Oldebroek, Ommen, Raalte, Sint-Michielsgestel, Valkenswaard, Vlaardingen en Zuidplas. Uit gesprekken die een delegatie van de Werkgroep Toegankelijkheid en Bereikbaarheid van het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB)¹⁰ in 2017 met een aantal gemeenten voerde, blijkt dat in aanvulling inmiddels ook andere gemeenten een pin-only beleid voeren. Daarbij worden in de praktijk bij gelegenheid ook uitzonderingen gemaakt door gemeenten voor burgers die alleen met contant geld kunnen betalen.

Vraag 3

Hoe is gewaarborgd dat mensen die niet kunnen of willen pinnen wel hun rekeningen kunnen betalen bij hun gemeente?

⁹ <https://nos.nl/artikel/2221013-groeidend-aantal-gemeenten-weigert-contant-geld-aan-balie.html>.

¹⁰ Het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB) richt zich op de bevordering van de maatschappelijke efficiëntie van het retail-betalingsverkeer. Het MOB kent drie werkgroepen: Werkgroep Efficiency en Europese Zaken (WEE), Werkgroep Toegankelijkheid en Bereikbaarheid (WTB) en Werkgroep Veiligheid. MOB-leden zijn vertegenwoordigers van diverse aanbieders en gebruikers in het betalingsverkeer. Meer informatie is te raadplegen via <https://www.dnb.nl/betalingsverkeer/overige-taken/maatschappelijk-overleg-betalingsverkeer/index.jsp>.

Antwoord op vraag 3

In de praktijk worden uitzonderingen gemaakt voor burgers die alleen kunnen betalen met contant geld. Gemeenten treffen verschillende oplossingen voor mensen die aan de balie niet kunnen of willen betalen met pin. Bijvoorbeeld door hen in de gelegenheid te stellen om geld over te maken voordat zij hun product ophalen, door een eenmalige machtiging uit te geven, of door een medewerker van de gemeente thuis bij de klant te laten komen, zodat aldaar alsnog met contant geld kan worden betaald.

Vraag 4

Deelt u de mening dat de overheid toegankelijk moet zijn voor elke burger en dus ook alle wettige betaalmiddelen dient te accepteren?

Vraag 5

Onderschrijft u de analyse van de Nederlandsche Bank dat elke gemeente minimaal één balie moet hebben waar men contant kan betalen?

Antwoord op vragen 4 en 5

Ik deel de mening van de minister van Financiën dat de overheid toegankelijk moet zijn voor elke burger en dat het van belang is dat de toegang tot contant geld op orde is en blijft.¹¹ Omdat niet alle burgers in staat zijn om (zelfstandig) met pin te betalen en de gemeente de enige instantie is waar burgers bepaalde documenten zoals paspoort kunnen aanvragen, acht ik het van belang dat uitzonderingen op het pin-only beleid voor deze burgers mogelijk blijven. In de praktijk worden dergelijke uitzonderingen ook gemaakt.

Toelichting: Deze vragen dienen ter aanvulling op eerdere vragen ter zake van de leden Van der Molen (CDA), ingezonden 8 maart 2018 (vraagnummer 2018Z04055), en Özütok (GroenLinks), ingezonden 8 maart 2018 (vraagnummer 2018Z04056).

¹¹ Aanhangsel van de Handelingen, Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, aanhangselnummer 705.

2018Z06275

**Vragen van de leden Van Raak en Leijten (beiden SP) aan de
Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de
Minister van Financiën over *het bericht dat ouderen er de dupe van zijn
dat er bij sommige gemeenten alleen gepind kan worden (ingezonden 5
april 2018)***

Vraag 1

Deelt u de mening dat het kwalijk is dat ouderen en mensen in de schuldsanering bij sommige gemeenten alleen nog kunnen pinnen, waardoor zij in de problemen kunnen komen?¹²

Vraag 2

Deelt u de mening dat het voor niemand een belemmering zou moeten zijn om onder andere een paspoort, identiteitskaart of rijbewijs aan te vragen als zij niet in staat zijn, of geen gebruik willen maken, van pinbetalingen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord op vragen 1 en 2

Ja, ik deel de mening dat het alleen kunnen betalen met pinpas geen belemmering zou moeten zijn voor het kunnen aanvragen van belangrijke documenten bij een gemeente, zeker omdat gemeenten producten en diensten leveren waarvoor burgers niet naar een andere aanbieder terecht kunnen, en omdat niet alle burgers in staat zijn om (zelfstandig) met pin te betalen. Ik onderschrijf ook de visie van het MOB dat het kunnen betalen met contant geld in het bijzonder van belang is voor bepaalde groepen mensen, waaronder mensen in de schuldsanering die zichzelf budgetteren of gebudgetteerd worden.¹³

Vraag 3

Ziet u de zorgwekkende trend dat er niet alleen bij overheidsinstellingen maar ook bij semipublieke diensten zoals het openbaar vervoer niet meer contant betaald kan worden? Zo nee, waarom niet?¹⁴

Antwoord op vraag 3

Het is mij bekend dat de acceptatie van contant geld in de maatschappij afneemt. In verschillende sectoren, zoals bij gemeenten of in het openbaar vervoer, wordt contant geld beperkt of niet meer geaccepteerd. In het openbaar vervoer zijn veiligheid en het voorkomen van geweld belangrijke aspecten die hebben geleid tot het niet meer accepteren van contant geld. De aanpak van die problematiek is aan de minister van Justitie en Veiligheid en de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat.¹⁵

¹² <http://www.binnenlandsbestuur.nl/financien/nieuws/ouderen-dupe-van-pin-only-beleid-gemeenten.9577266.lynkx>;

<https://www.volkskrant.nl/economie/acht-gemeenten-accepteren-alleen-nog-pinbetalingen-nationale-ombudsman-dnb-en-50plus-zijn-daar-niet-blij-mee~a4578416/>.

¹³ *Visie op de rol van contant geld als betaalmiddel*, MOB, 17 november 2015.

¹⁴ <https://www.parool.nl/amsterdam/alleen-nog-pinnen-in-amsterdamse-bus~a4479166/>.

¹⁵ Kamerstukken II 2017-2018, 28642, nr 102.

Vraag 4

Deelt u de mening dat samenlevingen kwetsbaarder worden als er alleen nog maar digitale betalingen geaccepteerd worden, onder andere door het optreden van hackers en een grote afhankelijkheid van banken? Zo nee, waarom niet?¹⁶

Antwoord op vraag 4

Zoals de minister van Financiën in 2015 aangaf, gaat de afname van het gebruik van contant geld gepaard met een forse uitbreiding van bank- en betaaldienstverlening via internet- en mobielbankieren.¹⁷ Niettemin achten DNB en het MOB het voor de stabiliteit en schokbestendigheid van het toonbankbetalingsverkeer van belang dat contant geld een goed functionerend toonbankbetaalmiddel blijft.¹⁸ Net als aan contant betalingen kleven ook –zij het andere– nadelen en veiligheidsrisico's aan elektronische en digitale betalingen en ook voor die betalingen geldt afhankelijkheid van onder andere banken, vanwege hun essentiële rol in de aanbodzijde van het Nederlandse betalingsverkeer. In dit kader wordt in de recente beantwoording van de Kamervragen over DDoS-aanvallen op Nederlandse banken door de minister van Financiën benadrukt dat het van belang is om zorgvuldig en waakzaam te blijven om ongemak door verstoring en digitale vormen van criminaliteit zoveel mogelijk te voorkomen en te bestrijden.¹⁹ Hiervoor is een gezamenlijke aanpak noodzakelijk, waarin een rol is weggelegd voor banken, gespecialiseerde cybersecuritybedrijven en autoriteiten als DNB, de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) en het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC).

Vraag 5

Bent u bereid met maatregelen te komen om gemeenten en publieke instellingen te dwingen ook betalingen met contant geld te accepteren? Zo nee, waarom niet?

Antwoord op vraag 5

Ik ben bereid tot nader overleg met de gemeenten en publieke instellingen over de acceptatie van contant geld.

¹⁶ <https://www.theguardian.com/world/2018/apr/03/being-cash-free-puts-us-at-risk-of-attack-swedes-turn-against-cashlessness>.

¹⁷ Aanhangsel van de Handelingen, Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, aanhangselnummer 1070. Voor zowel contante betalingen alsook voor elektronische en digitale betalingen geldt dat sprake is van afhankelijkheid van onder andere banken, vanwege hun essentiële rol in de aanbodzijde van het Nederlandse betalingsverkeer.¹⁷ De beschikbaarheid van het elektronische en digitale betalingsverkeer is evenwel hoog: uit het Jaarverslag 2016 van de Betaalvereniging Nederland blijkt dat de feitelijke beschikbaarheid van de pinketen in 2016 ruim 99,8% was, en die van het internet- en mobielbankieren in dat jaar rond de 99,7% lag. <https://www.betalvereniging.nl/wp-content/uploads/Jaarverslag-Betaalvereniging-2016.pdf>.

¹⁸ *Visie op de rol van contant geld als betaalmiddel*, MOB, 17 november 2015.

¹⁹ Aanhangsel van de Handelingen, Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, aanhangselnummer 1408 en 1409.